

ВИМОГИ
ДО ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ ДИСЕРТАЦІЇ НА ЗДОБУТТЯ
НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА НАУК

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Ці Вимоги визначають структуру та правила оформлення реферату дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Вимоги до оформлення реферату дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук (далі - Реферат) розроблено відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 «Порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», наказу Міністерства освіти і науки України від 13 грудня 2021 р. № 1359 «Положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук», наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р., згідно Вимог до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій (розроблено на підставі ДСТУ 3008-95 «Документи. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення»), Бюлетень ВАК України. 2011. №9-10. С. 1-10, а також Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», Державного стандарту України ДСТУ 3008-95 «Документи. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТУ

Реферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук - це стислий виклад докторської дисертації, який виконується після її фактичного завершення. Без Реферату дисертація не може бути допущена до захисту.

Призначення Реферату - ознайомлення наукових працівників з основними ідеями та висновками дисертації, внеском з добувача у розроблення та вирішення наукової проблеми, з результатами досліджень та структурою дисертаційного дослідження.

Реферат має ґрунтовно та лаконічно розкривати зміст дисертації, у ньому не повинно бути інформації, яка не висвітлена в дисертації.

Реферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук подається державною мовою.

Написання Реферату - це заключний етап виконання дисертаційної роботи перед поданням її до захисту у спеціалізовану вчену раду.

Суть Реферату полягає у точній відповідності змісту дисертації, а його зміст має сформулювати повне уявлення про наукову цінність і практичну значущість дисертаційного дослідження.

Оприлюднення Реферату на офіційному вебсайті Інституту дає змогу одержати до дня захисту відгуки від фахівців відповідної галузі.

Обсяг Реферату дисертації повинен становити 1-2 авторських аркуша. Авторський аркуш - це умовна одиниця виміру обсягу текстового та ілюстративного видання. Один авторський аркуш дорівнює 40 тис. друкованих знаків, враховуючи цифри, розділові знаки, проміжки між словами. До обсягу Реферату не входять обкладинка Реферату, список опублікованих автором праць, анотації.

3. СТРУКТУРА РЕФЕРАТУ

Реферат повинен містити такі структурні елементи:

- загальна характеристика дисертації (обґрунтування вибору теми дослідження; мета та завдання дослідження; методи дослідження; наукова новизна отриманих результатів; особистий внесок здобувача; апробація матеріалів дисертації; структура та обсяг дисертації; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; практичне значення отриманих результатів; публікації);

- основний зміст дисертації;

- висновки;

- список публікацій здобувача за темою дисертації;

- анотації українською і англійською мовами.

Загальна характеристика роботи, що подається в Рефераті, має відповідати наведеним у вступі до дисертації її кваліфікаційним ознакам, розкриваючи при цьому сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави і вихідні дані для дослідження теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Обґрунтування вибору теми дослідження передбачає висвітлення зв'язку теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукової проблеми або завдання; при цьому вказується, в рамках яких програм, тематичних планів, наукових тематик і грантів, зокрема галузевих, державних та/або міжнародних, виконувалося дисертаційне дослідження, із зазначенням номерів державної реєстрації науково-дослідних робіт і найменуванням організації, де виконувалася робота.

Мета та завдання дисертаційного дослідження визначаються відповідно до предмета та об'єкта дослідження.

Об'єкт дослідження - це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове.

В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага Здобувача, оскільки предмет дослідження змістовно визначає тему (назву) дисертаційної роботи, яка зазначається на титульному аркуші.

Як методи дослідження перераховуються використані наукові методи дослідження та змістовно відзначається, що саме досліджувалось за допомогою кожного методу; обґрунтовується вибір методів, що забезпечують достовірність отриманих результатів та висновків.

В цьому структурному елементі також вказується експериментальна база дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів - це аргументовано, коротко та чітко подані основні наукові положення, які виносяться на захист, із зазначенням відмінності отриманих результатів від відомих раніше. Розкривається ступінь новизни отриманих результатів (уперше, удосконалено, набули подальшого розвитку). Кожне наукове положення формулюють чітко, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни.

Сформульоване наукове положення повинно сприйматися легко й однозначно. До цього пункту не можна включати опис нових прикладних (практичних) результатів, отриманих у вигляді способів, пристроїв, методик, схем, алгоритмів тощо. Слід завжди розмежовувати отримані наукові положення і нові прикладні результати, що

впливають з теоретичного доробку Здобувача. Усі наукові положення з урахуванням досягнутого ними рівня новизни є теоретичною основою вирішеної в дисертації наукової проблеми.

Наукові публікації, зараховані за темою дисертації – це кількість наукових праць, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації, а також кількість праць, які додатково відображають наукові результати дисертації. Вимоги до публікацій визначає МОН України.

Апробація матеріалів докторської дисертації на наукових конференціях, конгресах, симпозіумах тощо обов'язкова.

Якщо у дисертації використано ідеї або розробки, що належать співавторам, разом з якими здобувачем опубліковано наукові праці, обов'язково зазначається конкретний особистий внесок здобувача в такі праці або розробки: здобувач має також додати посилання на дисертації співавторів, у яких було використано результати спільних робіт.

Як апробація матеріалів дисертації зазначаються назви конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів, місце та дата їх проведення.

Структура та обсяг дисертації – зазначаються усі структурні елементи дисертаційної роботи з обов'язковим зазначенням повного обсягу дисертації та обсягу основного тексту. Вказується загальна кількість додатків, рисунків, таблиць, кількість найменувань у списку використаних джерел.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами - вказується, в рамках яких програм, тематичних планів, наукових тематик і грантів, зокрема галузевих, державних та/або міжнародних, виконувалося дисертаційне дослідження, із зазначенням номерів державної реєстрації науково-дослідних робіт і найменуванням організації, де виконувалася робота;

Практичне значення отриманих результатів – надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. Відзначаючи практичну цінність отриманих результатів, необхідно подати інформацію про ступінь їх готовності до використання або масштабів використання. Відомості про впровадження результатів досліджень необхідно подавати із зазначенням найменувань організацій, в яких здійснено впровадження, форм реалізації та реквізитів відповідних документів.

Основний зміст реферату містить стисло викладену характеристику дисертації за розділами: він має дати повне й переконливе уявлення про виконану роботу. Якщо вступна частина реферату (загальна характеристика роботи) дає змогу скласти лише загальне враження про дисертацію, то основна, яка і є власне реферативною, дає більш повне уявлення про її зміст і побудову.

Виклад основного змісту дисертації підпорядковують провідній ідеї дослідження, чітко визначеній автором. У цій частині реферату важливо показати, як були отримані результати, продемонструвати хід дослідження, викласти сутність використаних методів, навести дані щодо їх точності та трудомісткості, описати умови й основні етапи дослідження. Нюанси висвітлення змісту дисертації можуть розрізнятися залежно від наукової галузі, теми та інших чинників.

В цьому структурному елементі повинні відображатися:

- огляд літератури за темою і вибір напрямів досліджень;
- виклад загальної методики й основних методів досліджень;

- експериментальна частина і методика досліджень;
- відомості про проведені теоретичні і (або) експериментальні дослідження;
- аналіз і узагальнення результатів досліджень.

У першому розділі Здобувач окреслює основні етапи наукової думки в межах розв'язуваної проблеми стисло, критично висвітлюючи роботи інших науковців. Здобувач повинен вирізнити ті питання, що залишитись невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні наукової проблеми.

Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20 % обсягу основної частини дисертації.

У другому розділі обґрунтовується вибір напряму досліджень, викладається загальна методика проведення дисертаційного дослідження, наводяться методи вирішення завдань та їх порівняльні оцінки. Описуються основні тенденції, закономірності, методи розрахунків, гіпотези, що розглядаються, принципи дії й характеристики використаних програм та/або апаратних засобів, лабораторних та/або інструментальних методів і методик, оцінки похибок вимірювань тощо. В теоретичних роботах розкривають використовувані методи розрахунків, гіпотези, в експериментальних - принципи дії й характеристики розробленої апаратури, оцінки похибок вимірювання.

У наступних розділах описується хід дослідження, умови та основні етапи експериментів, з вичерпною повнотою викладаються результати власних досліджень Здобувача. Як вони отримані та в чому полягає їх новизна. Здобувач повинен дати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку достовірності отриманих результатів (характеристик, параметрів) та порівняти отримані результати з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних дослідників, обґрунтувати необхідність додаткових досліджень, негативні результати, які обумовлюють необхідність припинення подальших досліджень.

Висновки - це стисла інформація про підсумки виконаної роботи. У висновках викладаються найбільш важливі наукові та практичні результати дисертації, розкриваються методи вирішення означеної наукової проблеми. Їх практичний аналіз, порівняння з відомими розв'язаннями, вказуються наукові проблеми, для розв'язання яких можуть бути застосовані результати дослідження, а також можливі напрями продовження досліджень за тематикою дисертації. У висновках необхідно наголосити на якісних і кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їх використання. Кожен науковий і прикладний висновок дисертації треба формулювати чітко і конкретно (однозначно). Формулювання висновків має віддзеркалювати сутність і новизну проведеного дослідження.

Висновки повинні збігатись із загальними висновками дисертації.

Список опублікованих праць за темою дисертації подається з обов'язковим наведенням прізвищ усіх співавторів. Праці розташовуються за категоріями у такому порядку"

- праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації;
- опубліковані праці апробаційного характеру;
- опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Для бібліографічного опису списку опублікованих праць за темою дисертації необхідно використовувати Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та

правила складання» або один зі стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій:

- MLA (ModernLanguageAssociation) style;
- APA-1,2 (AmericanPsychologicalAssociation) style;
- Chicago/Turabianstyle-1;
- Harvard style-1;
- ACS (AmericanChemicalSociety) style;
- AIP (AmericanInstituteofPhysics) style;
- IEEE (InstituteofElectricalandElectronicsEngineers) style;
- Vancouver style-1;
- OSCOLA.

Для ознайомлення з узагальненим коротким викладом основного змісту та результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук подаються анотації українською та англійською мовами. Подання інформації в анотації повинно бути стислим і точним. Необхідно використовувати синтаксичні конструкції, притаманні мові ділових документів, стандартизовану термінологію, уникати маловідомих термінів і символів.

При підготовці анотації вказуються: прізвище та ініціали здобувача, назва дисертації, вид дисертації (на правах рукопису або монографія) і науковий ступінь, на який претендує здобувач. спеціальність (шифр і назва), найменування установи, де відбудеться захист, місто, рік. зміст анотації. Наприкінці кожної анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту наукової праці, відображати тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи. Кількість ключових слів становить від п'яти до п'ятнадцяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Анотація українською мовою повинна бути розгорнутою інформацією обсягом 2 сторінки машинописного тексту (до 5000 символів із пробілами) про зміст і результати дисертаційної роботи, має висвітлювати основні ідеї та висновки дисертації. Анотація англійською мовою обсягом до 0.5 сторінки машинописного тексту (до 1200 символів із пробілами) – ідентичного змісту.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ

Реферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук оформляється відповідно до державного стандарту України ДСТУ 3008-95 «Документи. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення», а також з урахуванням «Вимог до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій» (Бюлетень ВАК України. 2011. № 9-10), Вимог до оформлення дисертації (Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019).

Реферат оформлюється у вигляді брошури та складається з обкладинки і тексту.

На лицьовій стороні обкладинки Реферату подаються:

- назва установи, організації, спеціалізована вчена рада якої прийняла дисертацію до захисту (друкується великими літерами жирним шрифтом і розміщується посередині сторінки);

- прізвище, ім'я, по батькові Здобувача (прізвище друкується великими літерами, ім'я й по батькові - малими (крім першої великої) жирним шрифтом, розміщуються посередині сторінки):

- індекс УДК (вирівнюється за правим краєм);
- назва дисертації (друкується великими літерами жирним шрифтом і розміщується посередині сторінки);
- шифр та назва спеціальності відповідно до переліку наукових спеціальностей (друкується малими літерами і розміщується посередині сторінки):
- підзаголовок «РЕФЕРАТ (жирним шрифтом) дисертації на здобуття наукового ступеня доктора (галузь науки)» (підзаголовок друкується малими літерами крім першого слова, розміщується посередині сторінки);
- місто, рік (назва міста друкується великими літерами жирним шрифтом, через дефіс - рік. розмілюються посередині сторінки).

Зміст і авторство реферату дисертації закріплюється підписом здобувана наукового ступеня, який розташовується поруч із прізвищем на титульному аркуші.

Приклад оформлення лицьової сторони обкладинки Реферату наведено у додатку до цих Вимог.

На зворотному боці обкладинки Реферату вказуються:

- організація, в якій виконана докторська дисертаційна робота;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового консультанта, його місце роботи та посада;
- наукові ступені, вчені звання, прізвища, імена, по батькові, місця роботи, посади офіційних опонентів;
- дата, час проведення захисту, шифр спеціалізованої вченої ради та адреса;
- бібліотека, в якій можна ознайомитися з дисертацією;
- дата розміщення Реферату на офіційному вебсайті Університету;
- підпис ученого секретаря спеціалізованої вченої ради.

Серед учених звань наукового консультанта й опонентів не рекомендується згадувати їх членство в громадських (недержавних) академіях наук.

Приклад оформлення зворотного боку обкладинки Реферату наведено у Додатку до цих Вимог.

На сторінці 3 обкладинки Реферату повинні бути вказані вихідні відомості відповідно до державних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Структурні частини Реферату не нумеруються. Їх назви друкують великими літерами симетрично до тексту. Реферат готується до друку з використанням шрифтів текстового редактора Word розміру 14 pt з одинарним міжрядковим інтервалом на одній стороні аркуша формату А4 (210x297 мм). Верхнє, лівє і нижнє поля - 20 мм. праве - 10 мм.

Сторінки Реферату нумеруються, починаючи з першої сторінки, де міститься загальна характеристика дисертації. Номери сторінок проставляються арабськими цифрами у центрі верхнього поля.

Абзацний відступ тексту всього Реферату має бути однаковим і становити 1,25 см.

Реферат дисертації видається друкарським способом у вигляді брошури накладом 100 примірників.

Текст друкують на обох боках аркуша формату А5 (148x210 мм).